

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

תמצית פס"ד ת"צ 35507-06-14

מיכל נזרי נ' נובל אנרג'י, דלק קידוחים, ישראלמקו, דור, תמר פטרוליום והיועץ המשפטי לממשלה.

בית המשפט המחוזי מרכז (השופטת אסתר שטמר) דחה בקשה לאישור תובענה ייצוגית בנושא מחיר הגז הטבעי.

השאלה שהונחה לפני בית המשפט היתה, אם המחיר שגבתה שותפות "תמר" מחברת החשמל לישראל עבור גז טבעי הוא מחיר מופרז בלתי הוגן אשר מפר את סעיף 29א(ב)(1) בחוק התחרות הכלכלית, תשמ"ח-1988 ("חוק התחרות הכלכלית"). ככל שכך, התבקש בית המשפט להורות על השבת סכום של עשרות מיליארדי שקלים לצרכנים ששילמו עבור החשמל, תושבי מדינת ישראל.

ממשלת ישראל אישרה את "מתווה הגז", שבו החליטה על שורה של נושאים רלוונטיים לשוק הגז הטבעי בישראל, שבהם הסדירה את יחסי הבעלות הצולבת על שדות הגז, ואת המחיר שתגבה שותפות תמר מיצרני חשמל בישראל, שאינם חברת החשמל. בין השאר נתן ראש הממשלה ומ"מ שר הכלכלה פטור מסעיפים שונים של חוק ההגבלים העסקיים שעוסקים בהסדרים כובלים, מכח סעיף 52 בחוק התחרות הכלכלית, מסיבות של מדיניות חוץ ובטחון מדינת ישראל. בג"ץ אישר את ההחלטה, למעט "פסקת היציבות", שתוקנה לפי הנדרש (בג"ץ 4374/15, 7588/15, 8747/15, 262/16 התנועה למען איכות השלטון בישראל נ' ראש ממשלת ישראל (27.3.2016) ("בג"ץ מתווה הגז").

לכתחילה טענו ב"כ השותפות כי יש לסלק את בקשת האישור על הסף, משום שכבר ניתנה החלטה בבג"ץ **מתווה הגז**, שמיתרת את הדיון בנושא. בקשתם נדחתה, ובית המשפט העליון אישר את הדחיה (רע"א 9771/16 **נובל אנרג'י מדיטרניאן לימיטד נ' משה נזרי** (28.9.2017)).

בשלב השני, שפסק הדין בו ניתן עתה, שלב הדיון בבקשת האישור, נשמעו מומחים בעלי שם בתחום כלכלת משאבי טבע, וגז בפרט. הצדדים טענו טענות משמעותיות הן בקשר למחיר הגז עצמו הן בקשר לכך שהנושא זכה לאסדרה משמעותית מאוד של רשות החשמל, רשות התחרות הכלכלית, פיקוח על המחירים, החלטת ממשלה והכנסת, ואישור בג"ץ.

פסק הדין מתייחס לשתי הטענות בנפרד:

בפן המשפטי-כלכלי: הוחלט פעם נוספת (לאחר פסיקה קודמת בת"צ (מחוזי מרכז) 46010-07-11 **אופיר נאור נ' תנובה מרכז שיתופי לשיווק תוצרת חקלאית בישראל בע"מ** (5.4.2016). (ענין "תנובה"); ובת"צ (מחוזי מרכז) 6179-08-16 **רון גפניאל נ' החברה המרכזית לייצור משקאות קלים בע"מ** (16.1.2019) (ענין "קוקה קולה")), כי מונופול שגובה מחיר מופרז בלתי הוגן עובר בכך על הוראת חוק התחרות הכלכלית בדבר איסור גביית מחיר בלתי הוגן. השאלה חשובה, משום שעד לפסיקה באותם תיקים לא הוחלט בישראל אם המונח "בלתי הוגן" מתייחס רק למחיר נמוך מדי ("טורפני") או גם למחיר גבוה מדי.

עם זאת, המבקשת נכשלה בהפעלת המבחנים שנקבעו בפסיקה להוכחת מחיר מופרז. המומחה מטעמה שגה בהצבת נתונים בנוסחה שהציב, והדבר אינו מאפשר לקבל את חוות דעתו. למרות זאת נבחנו מבחנים נוספים שנקבעו בפסיקה לקביעת מחיר מופרז, בהם מבחן הרווחיות ומבחן ההשוואה. הוחלט שבשוק זה, למרות אינדיקציות לכך שמחיר הגז גבוה יחסית, אין אפשרות לקבוע שהמחיר מופרז.

בפן המשפטי – מנהלי: נושא מחיר הגז הטבעי העסיק רבות את המאסדרים (רגולטורים) השונים. כל אחד מהם נדרש לו מן הכוון הספציפי שעליו הוא מופקד. בסופו של דבר כל אחד מן המאסדרים אישר את

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

החוזה שבין חברת החשמל לבין תמר. נקבע בפסק הדין כי אישור ההסכם על ידי רשות החשמל ורשות התחרות אינו מונע דיון בשאלת המחיר המופרז. כך גם לגבי הפיקוח על המחירים והחלטת הממשלה במתווה הגז. מעורבותם של המאסדרים גם אינה מעניקה הגנה לפי סעיף 6 בפקודת הנזיקין [נוסח חדש].

ואולם, תנאי חשוב ביותר לאישור תובענה ייצוגית הוא שהתובענה הייצוגית היא הדרך היעילה וההוגנת להכרעה במחלוקת (סעיף 8(א)(2) בחוק תובענות ייצוגיות, תשס"ו-2006). בקשת האישור אינה עומדת בתנאי זה: האסדרה המקיפה על ידי כל המשרדים המעורבים בדבר, ששקלו שיקולים מתחום התחרות הכלכלית אך גם מתחום מדיניות החוץ ובטחון מדינת ישראל נעשתה מתוך ראיית האינטרסים הכלליים של הציבור במדינת ישראל. אלו הובהרו בבג"ץ מתווה הגז ואושרו על ידו. לפיכך אין מקום להוציא את שאלת המחיר ולדון בה בנפרד.

תביעה זו יוצאת דופן לא רק בהיקפה האדיר, אלא גם במידת המעורבות הרבה של כל המאסדרים, ויש חשיבות רבה להעדפת המימד הכללי של הסכם הגז ומתווה הגז על פני המימד של המחיר בלבד.

פסק הדין מתייחס לחוזה ולהסדרים נכון לזמן עריכתם, ולא עוסק בשאלה אם השיגו את מטרותיהם, או אם ניתן היה להשיג מחיר נמוך יותר בהתנהלות אחרת.

למרות דחיית בקשת האישור לא חויבה המבקשת בתשלום הוצאות המשיבים, וזאת משיקולים של הכוונה ראויה של תובענות ייצוגיות.